

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 ได้กำหนดให้องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีอำนาจกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติ ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 : 32) เป็นผลสะท้อนแสดงให้เห็นถึงการยกระดับวิชาชีพครู ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพการฝึกหัดครูไทยที่ผ่านมายังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบกระบวนการผลิตและการพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังปรากฏในรายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง นโยบายการผลิตและพัฒนาครู (มนตรี จุฬาวินนาทร, 2543 , อ้างถึงใน อรุณี สถิตภาคีกุลและคณะ, 2547 : 1) ที่กล่าวถึง ปัญหาหลักในวิชาชีพครูที่ควรได้รับการแก้ไข 4 อันดับ คือ 1) ปรับวิชาชีพครูให้เป็นที่นิยม 2) สร้างระบบการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ 3) พัฒนาสถาบันการผลิตครูให้เข้มแข็ง และ 4) การหาคนดีมาเป็นครู ปัญหาหลักทั้ง 4 ประการนี้สะท้อนถึงความคาดหวังของสังคมที่ต้องการเห็นครูไทยที่มีคุณภาพ และการศึกษาไทยมีความก้าวหน้าในช่วง พ.ศ. 2540 - 2544 นักการศึกษาได้มองสังคมไทยในอนาคตว่าพลเมืองต้องมีความสามารถ “มุ่งก้าวมัน รู้ทันโลก” และก้าวไปสู่ “สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้” โดยให้ตระหนักถึงปัจจัยสำคัญ คือ ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาครูและวิชาชีพครู ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 7 มาตรา 52-57 ที่ประมวลสรุปความว่าการมีระบบ มีกระบวนการ มีการพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้นจะสามารถแก้ไขปัญหาการผลิตครูที่ไม่ได้มาตรฐาน ที่เกิดจากปัญหาสำคัญๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูนั้นมีหลายประเด็น เช่น ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการผลิตครูปัจจุบันที่ยังไม่สามารถทำให้ครูใหม่มีความรู้ด้านวิชาการที่ลึกมากพอ ขาดทักษะการสอน ถ่ายทอดความรู้ไม่เป็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรมุ่งเน้นทฤษฎี เนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ กระบวนการสอนของอาจารย์ใช้การบรรยาย สอนแบบธรรมดา

ขาดการวางแผนการสอนที่ดีมี ประสิทธิภาพ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ขาดกระบวนการปลูกฝัง อบรมด้านคุณลักษณะและจริยธรรมแห่งวิชาชีพที่เข้มมากพอ เมื่อออกไปสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนพบว่า (1) โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนหนึ่งจะมองว่า คณะครุศาสตร์ไม่ได้เตรียมนักศึกษาให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ความสามารถทักษะการสอน คุณธรรม จริยธรรมในระดับที่ดีพอ บางโรงเรียนอาจารย์ที่เลี้ยงต้องกลับมาสอนเนื้อหาเดิมซ้ำ (2) โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนหนึ่งจะบอกว่าการได้นักศึกษาฝึกประสบการณ์จะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนครูภาระงานหนักของครูในโรงเรียน มากกว่าจะช่วยพัฒนานักศึกษาคูให้มีทักษะการสอนและเป็นครูที่ดีได้ รวมทั้งมีความรู้สึกเห็นใจนักศึกษาไม่อยากเห็นนักศึกษาไม่ผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือช่วยเหลือโดยการให้หนังสือคู่มือการสอนหรือแผนจัดการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ให้นักศึกษานำไปใช้ทำให้เกิดผลเสียนักศึกษา (3) อาจารย์นิเทศก์ส่วนหนึ่งพบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่ได้รับการนิเทศที่มีคุณภาพจากอาจารย์ที่เลี้ยง อาจารย์ที่เลี้ยงแต่ละคนจะปฏิบัติหรือดูแลมอบหมายงานแตกต่างกัน ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โรงเรียนมักจะประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสูงกว่าความเป็นจริง (อรุณี สติธภาคีกุล และคณะ , 2547 : 1-2)

จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย และเวียดนาม ต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิต การใช้ การพัฒนา และการบริหารจัดการในวิชาชีพครูคล้าย ๆ กับประเทศไทย กล่าวคือ คนเก่งส่วนใหญ่ไม่เข้าเรียนครู มีการผลิตครูเกินความต้องการในบางสาขาวิชา คุณภาพบัณฑิตครูยังไม่เป็นที่พอใจของผู้ใช้ครูและสังคม ครูเก่งครูดีไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทในสังคม และมีแนวโน้มจะออกจากวิชาชีพครูมากขึ้น ครูขาดคุณภาพ จริยธรรมและจรรยาบรรณ และที่สำคัญยิ่ง คือ ครูไม่พัฒนาตนเอง ดังนั้นจากงานวิจัยการพัฒนาวิชาชีพครูของดิเรก พรสีมา และคณะ (2541 : ก-ง) ได้เสนอมาตรการการรื้อระบบการผลิต ให้มีแผนการผลิตครูที่สัมพันธ์กับแผนการใช้ครู ปรับวิธีสรรหาผู้เรียน โดยสรรหาและคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ศักยภาพ และความประพฤติที่เหมาะสมมาเรียนครูให้มากขึ้น ปรับหลักสูตรวิชาชีพครูให้มีความหลากหลายเพื่อสามารถผลิตครูได้หลายประเภท หลายระดับ ตามความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครู พัฒนาคณาจารย์ในภาคกิจกรรมทุกด้านเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของตน ปรับงบประมาณเพื่อการผลิตครู โดยรัฐควรแสวงหาแนวทางที่จะลดค่าใช้จ่ายด้านอื่นที่มีความจำเป็นน้อยกว่าลง เพื่อเพิ่มสัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา

ให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงวิธีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาทุกระดับให้เหมาะสม ปรับสภาพแวดล้อมในสถาบันผลิตครู ปรับกระบวนการเรียนการสอนโดยมีจุดเน้นอยู่ที่การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการผลิตครูและรับรองมาตรฐานสถาบันผลิตครูและบัณฑิตครู โดยกำหนดให้ครูทุกคนต้องผ่านการประเมินเพื่อรับใบประกอบวิชาชีพครู

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาได้ประชุมหาแนวทางปรับหลักสูตรการผลิตครูตลอดช่วงปี พ.ศ.2543 – 2545 ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้กำหนดระยะเวลาในการผลิตครู ระดับปริญญาตรีเป็น 5 ปี โดยให้นักศึกษามีเวลาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนที่มีมาตรฐานอย่างน้อย 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาเรียน เนื้อหาวิชาเอกที่สนใจให้ลึกซึ้งมากขึ้นและมีเวลาได้พัฒนาทักษะการสอน คุณลักษณะวิชาชีพครูที่ยาวนานมากขึ้น โดยคาดหวังว่าแนวทางนี้จะช่วยผลิตครูที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาด้านคุณภาพของครูได้ส่วนหนึ่ง ดังนั้นสถาบันราชภัฏจึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2546 ขึ้น เพื่อผลิตครูระดับปริญญาตรีสำหรับสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปรัชญา เป็นการผลิตครูชั้นวิชาชีพที่มีปรีชาสามารถ (Capability) และมีเป้าหมายในการผลิตครูให้มีลักษณะของครูดี ครูเก่ง คนดีและคนเก่ง (สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา , 2546: 3)

ลักษณะของครูดี ครูเก่ง คนดี คนเก่ง ตามเป้าหมายของหลักสูตรดังนี้ เป็นคนดี คือ เป็นผู้ที่มุ่งมั่นหมายของชีวิตมีหลักการในการดำเนินชีวิต เข้าถึงความงามความดีของชีวิต มีพลังและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตน และพัฒนาความก้าวหน้าของส่วนรวม รักชุมชนและท้องถิ่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป็นคนเก่ง คือ มีความสามารถและทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อยสองภาษา มีความรักในการใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา สามารถเผชิญสถานการณ์และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นครูดี คือ เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา เป็นผู้มีจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและ เป็นครูเก่ง คือ มีปรีชาสามารถในการจัดการศึกษา และจัดการเรียนรู้ รอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนถนัด มีความคิดสร้างสรรค์

และสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2547 : 3)

จากเป้าหมายดังกล่าว คณะอนุกรรมการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา จึงได้กำหนดให้หลักสูตรมีลักษณะเป็นชุดวิชา บูรณาการเนื้อหาสาระของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้นักศึกษาได้มองเห็นความเชื่อมโยงของศาสตร์ต่างๆ ง่ายต่อการเรียนรู้และการนำไปใช้มีการผสมผสานทฤษฎีและปฏิบัติในแต่ละชุดวิชาทั้งยังกำหนดให้มีเวลาสำหรับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วย สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรนั้นได้กำหนดให้มีกลุ่มชุดวิชาต่างๆ 4 กลุ่มชุดวิชาด้วยกัน ดังนี้ (1) กลุ่มชุดวิชาการศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต (2) กลุ่มชุดวิชาวิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 55 หน่วยกิตประกอบด้วย ชุดวิชาการศึกษาไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิตและชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต (3) กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิตและ (4) กลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 171 หน่วยกิต ซึ่งจำนวนหน่วยกิตและการคิดหน่วยกิตจะเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2542 ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2547 : 8)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่นี้ จะมีแนวทางการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มชุดวิชาดังนี้ (1) กลุ่มวิชาการศึกษาทั่วไป มุ่งเน้นให้เกิดปรีชาสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การปรับตัวที่มีคุณภาพ หลักสูตรได้กำหนดให้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบองค์รวม มีการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ ให้ศึกษาทฤษฎีแล้วนำสู่การปฏิบัติในสภาพจริง (2) กลุ่มชุดวิชาวิชาชีพจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นครุดี มีความรู้ความเข้าใจและทักษะวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมแห่งวิชาชีพ หลักสูตรได้กำหนดให้มีการผสมผสานทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงไปสู่ห้องเรียน และสถานศึกษาในสภาพจริงให้มีการบูรณาการทั้งในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานในวิชาชีพพร้อมกับเพื่อนร่วมงาน ผู้สอน ครูพี่เลี้ยงนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (3) กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รอบรู้วิทยาการในฐานะที่เป็นผู้สอนในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองสนใจ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้จากหลักการและทฤษฎีต่างๆ ในสาระการเรียนรู้นั้นๆ มาปฏิบัติและพัฒนาให้มีความเหมาะสมในสถานการณ์จริง ดังจะเห็นได้ว่าในการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูที่ใช้เวลาเรียน 5 ปี นี้ได้มีการกำหนดให้อาจารย์

ผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีสอนเป็นวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการทฤษฎีและการปฏิบัติ การนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในสภาพจริง ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ที่นำเสนอนี้เป็นแนวทางที่คาดหวังว่าจะมีผลดีต่อประสิทธิภาพในการสอนและเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้ (สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี , 2547 : 8 - 12)

ในส่วนของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น หลักสูตรได้กำหนดให้เป็นชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในกลุ่มวิชาชีพครูประกอบด้วยชุดวิชา 5 ชุด จำนวนรวม 25 หน่วยกิต ดังนี้ (1) การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 จำนวน 3 หน่วยกิต (2) การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2 จำนวน 3 หน่วยกิต (3) การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 3 จำนวน 3 หน่วยกิต ทั้ง 3 ชุดนี้ กำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 135 ชั่วโมง (4) การปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา 1 จำนวน 8 หน่วยกิต และ (5) การปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา 2 จำนวน 8 หน่วยกิต โดยใน 2 ชุดวิชาหลัง (ชุดที่ (4) และชุดที่ (5)) จะต้องใช้เวลาศึกษาและปฏิบัติงานในสถานศึกษา ชุดวิชาละไม่น้อยกว่า 360 ชั่วโมง ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักศึกษาที่เข้าเรียนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จะมีโอกาสได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงในโรงเรียนจากการเรียนในกลุ่มชุดวิชาต่างๆ และในชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา 2546 : 206 - 207) โดยเน้นผลลัพธ์ด้านความรู้ ปัญหา คุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมแห่งวิชาชีพครู และการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ที่จะเกิดขึ้นกับนักศึกษาเป็นสำคัญ การฝึกในสถานศึกษาระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน จะมีจุดเน้น 4 ประการ คือ (1) การเรียนรู้การบริหารจัดการศึกษาและการดำเนินกิจการของสถานศึกษา (2) การเรียนรู้ธรรมชาติ การพัฒนาและการแก้ปัญหาของผู้เรียน (3) การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน (4) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี โดยเน้นการปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระที่เลือก 1 - 2 กลุ่มสาระ การวิจัยในชั้นเรียน การปรับปรุงการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเรียนการสอนภายใต้การดูแลของครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์และมีความเป็นครูเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครู เพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างนักศึกษาครูให้เป็นผู้มีความรัก ความศรัทธาต่ออาชีพครู เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่ทำให้บัณฑิตครู มีทักษะและความพร้อมในการปฏิบัติงานครูมากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครู ด้วยประสบการณ์วิชาชีพที่มีอิทธิพลสำคัญต่อ นักศึกษาครูมากกว่าประสบการณ์ทั้งหลายที่นักศึกษาได้รับ หากกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนา

ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานครูของตน อันจะเป็นผลให้บัณฑิตครูมีคุณภาพอย่างแท้จริงเป็นที่พึงพอใจแก่หน่วยงานผู้ใช้ครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะเกิดผลดีและเสริมสร้างคุณภาพของนักศึกษาครูให้มีสมรรถภาพ ที่พึงประสงค์ได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานผู้ใช้ครู อย่างจริงจังเพราะหน่วยงานผู้ใช้ครู คือ สถานที่ฝึกปฏิบัติเป็นแหล่งต้นแบบที่จะให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจากมหาวิทยาลัย แต่จากสภาพของ โรงเรียน เครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา พบว่าโรงเรียนมีความแตกต่างกันในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียน บางโรงเรียนยังคาดหวังว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะช่วยทดแทนบุคลากรที่ขาดแคลน ช่วยลดภาระงานสอนของครู การปฏิบัติตนของครู นิเทศนักศึกษาของอาจารย์ที่เลี้ยงยังมีความแตกต่างกัน สิ่งทีกล่าวถึงนี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่จะมีผลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาคุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาไม่เกิดคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตรและของผู้ใช้ครู (อรุณี สถิตภาคีกุล และคณะ, 2547 : 4-5) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ โดยการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการผลิตครูและหน่วยงานผู้ใช้ครูในอันที่จะทำให้ครูและโรงเรียนพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะร่วมในกระบวนการผลิตครูให้มีคุณภาพ มีครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาครู แต่อย่างไรก็ตามยังมีคำถามที่จะต้องหาคำตอบให้ชัดเจนว่ามาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูเป็นอย่างไร จะมีแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการพัฒนาครูและโรงเรียน ให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูได้อย่างไร ในปีงบประมาณ 2547 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงอนุมัติจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการวิจัยในชุดโครงการที่ 3.1 ชื่อโครงการวิจัยและพัฒนาครูเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู วงเงินรวม 11,550,000 บาท และได้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏ(สถาบันราชภัฏในขณะนั้น) จำนวน 39 มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการวิจัยในวงเงินประมาณ 280,000 บาท/มหาวิทยาลัย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภูมิภาคตะวันตก จำนวน 4 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพชรบุรี หมู่บ้านจอมบึง และกาญจนบุรี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547 : 14-17 และ 39-84)

เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครูของแต่ละมหาวิทยาลัย ราชภัฏมีความต้องการแหล่งฝึก หรือโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูมากกว่า 2 โรงเรียน

ทุก ๆ มหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องจัดหาและร่วมพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมตามมาตรฐานให้มากขึ้นทั้งในเชิงระดับของความพร้อมและจำนวนโรงเรียน และจากการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ 4 แห่ง ได้มีประสบการณ์ในการศึกษามาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู และได้กำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมการพัฒนาครูและโรงเรียนไปบ้างแล้วใน ปีงบประมาณ 2547 การสังเคราะห์ประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาพัฒนามาตรฐาน ตลอดจนความสำเร็จ และ/หรือปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาครูและโรงเรียนที่แตกต่างหลากหลายที่ คณะผู้วิจัยได้พบในปีที่ผ่านมาจึงน่าจะเป็นบทเรียนที่มีประโยชน์อย่างยิ่งกับทุกมหาวิทยาลัย ราชภัฏทั้ง 4 แห่งในเขตภูมิภาคตะวันตก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยในชุด โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาครูและโรงเรียนเป็น โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่ดำเนินการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิภาคตะวันตก ปีงบประมาณ 2547 เป็นภาพรวมเกี่ยวกับ

1. การดำเนินการวิจัยตามกรอบข้อกำหนดทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ
 - 1.1 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 1.2 ผลการวิจัยที่มีข้อสรุปเกี่ยวกับ
 - 1.2.1 มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
 - 1.2.2 แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการพัฒนาครูและโรงเรียนให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน
 - 1.2.3 การดำเนินกิจกรรม พัฒนาครูและโรงเรียนตามแผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2547
2. ผลการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับ
 - 2.1 มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
 - 2.2 โครงการและกิจกรรมการพัฒนาครูและโรงเรียน เพื่อเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2547
 - 2.3 ผลการประเมินการพัฒนาครูและโรงเรียนตามโครงการและกิจกรรมตามที่กำหนด

3. สังเคราะห์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก

ความสำคัญของการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตกมีเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกโรงเรียน กำหนดแผน และดำเนินการพัฒนาครู และโรงเรียนเพื่อขยายโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูปีงบประมาณ 2548 และปีต่อ ๆ ไป ตลอดจนการศึกษาวิจัยให้มีความลุ่มลึกมากขึ้น

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก และโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีมาตรฐานของโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำแผนพัฒนาร่วมกัน

3. ครู และผู้บริหาร โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก ได้พัฒนาตนเองให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 19 มีนาคม 2546 โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้วยกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ กิจกรรม/โครงการร่วมกันตามความต้องการและบริบทของโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. เป็นการสังเคราะห์ผลงานวิจัยในชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ปีงบประมาณ 2547 ชุดโครงการที่ 3.1 (การวิจัยและพัฒนาครูเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู) ที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคตะวันตก จำนวน 4 มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพชรบุรี หมู่บ้านจอมบึง และกาญจนบุรี) ที่ดำเนินการแล้วเสร็จและส่งรายงานการวิจัยให้คณะทำงาน

2. ประเด็นคำตอบที่ต้องการจากการสังเคราะห์ประกอบด้วย

2.1 มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

2.2 ตัวอย่างแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และ/หรือกิจกรรมการพัฒนาครู และโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2546 หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ในการผลิตบัณฑิตสาขาการศึกษาของสถาบันราชภัฏ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ใช้เวลาเรียน 5 ปี มีลักษณะเป็นชุดวิชาตามกลุ่มวิชาต่างๆ 4 กลุ่มชุดวิชา และมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมในชุดวิชาต่าง ๆ และชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยกำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเต็มรูป เป็นเวลา 1 ปี ในชั้นปีที่ 5
2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง การเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติงานครูตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พ.ศ.2546 ได้แก่ งานศึกษา ผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การบริหารงานโรงเรียน งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาชีพครู
3. โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามมาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูที่จะรับนักศึกษาสาขาการศึกษา ที่เรียนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พ.ศ.2546 เข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง ข้อความที่บอกถึงระดับคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งที่เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโรงเรียนที่เป็นที่ยอมรับตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2546
5. สังเคราะห์ผลการวิจัย หมายถึง การแยกแยะประเด็นที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาจากเอกสารรายงานวิจัยและพัฒนาครูเป็น โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูแต่ละมหาวิทยาลัย และสรุปรวบรวมเป็นสาระและข้อสรุปรวมของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏตามเขตภูมิศาสตร์